

СЕКЦІЯ ІІ. ПОЄДНАННЯ ПРИВАТНИХ ТА ПУБЛІЧНИХ
МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНОРЕСУРСНИХ,
ЗЕМЕЛЬНИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ СУМІЖНИХ ВІДНОСИН

Гоголь Ю.В.
викладач кафедри цивільного права та процесу
Прикарпатського юридичного інституту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ МЕТОДУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ТРУДОВИХ ПРАВІДНОСИН І ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З
ФУНКЦІЯМИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Конституція України закріпила положення про те, що Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. А у такій державі важливе місце належить регулюванню трудових відносин. За допомогою предмета і методу як критерію виокремлення галузей права можна розкрити специфіку трудових правівідносин. Оскільки в юридичній літературі стосовно предмета правового регулювання більше ясності, ніж з приводу методу, де є певні проблеми, то спробуємо дослідити суть, особливості методу трудового права та його співвідношення з функціями трудового права.

Питання методу правового регулювання досліджувалося вченими як і в загальній теорії права, так і в галузевих науках, зокрема в науці трудового права. Цим проблемам присвячені роботи С. Алексєєва, О. Процевського, В. Яковлєва. У сучасний період окремі аспекти питання методу регулювання трудових правівідносин досліджують представники науки трудового права Н.Б. Болотіна, В.С. Венедиктов, П.Д. Пилипенко, В.І. Прокопенко.

Традиційно в правовій науці визначено: якщо предмет правового регулювання – це коло суспільних відносин, врегульованих нормами відповідної галузі права, і це можна виразити запитанням „що регулюється?“, то метод правового регулювання співвідноситься із запитанням „як регулюється“.

Д. Керімов акцентує увагу на тому, що природа відносин, які входять до предмета тієї або іншої галузі права, обумовлює й обрання того методу, за допомогою якого здійснюється найефективніший процес правового регулювання [1, с.288-289]. Метод повинен відображати як, у який спосіб правові норми (юридичні засоби) регулюють певний вид суспільних відносин. Тому, напевно, потрібно

говорити про як
галузь права
характерних для
С.С. Ал

сукупність ю
здійснюється
позицію має С
впливу (здійсн
людей діяти на
метод правово
права, а не че
така думка, о
для характери

Розгл
варто погодит

Отже
владного впт
за допомогон

Зале
регламентук
правового р

–метод

–метод

Дис
координаці
характерни
права.

Імг
вівносинах
використо

С

посєднання
трудова

публічног
з ними ві

на Заход

специфік

Г
методів
децентри

говорити про якісь специфічні прийоми, які використовує відповідна галузь права для досягнення повноти правового регулювання характерних для неї суспільних відносин.

С.С. Алексєєв метод правового регулювання визначає як сукупність юридичних прийомів і засобів, за допомогою яких здійснюється правовий вплив на певні відносини [2, с.218]. Дещо іншу позицію має О.І. Процевський, який вважає, що метод – це спосіб впливу (здійснюваний за допомогою права), мета якого – спонукати людей діяти на користь суспільства. О.І. Процевський вказує на те, що метод правового регулювання розкривається через характер норм права, а не через форми його забезпечення [3, с.102-106]. Слушною є така думка, оскільки форми забезпечення норм права більш властиві для характеристики функцій права.

Розглянувши ряд поглядів на метод правового регулювання, варто погодитися з наступним визначенням поняття методу права.

Отже, метод правового регулювання – це специфічний спосіб владного впливу держави на суспільні відносини, котрий здійснюється за допомогою правових норм та інших юридичних засобів [4, с.155].

Залежно від специфіки суспільних відносин, які регламентуються в теорії права, прийнято тепер виділяти два методи правового регулювання:

- метод децентралізованого, автономного регулювання;
- метод централізованого, імперативного регулювання [5, с.261].

Диспозитивний (децентралізований) метод передбачає взаємну координацію цілей та інтересів учасників суспільних відносин. Він характерний для галузей права, що належать до сфери приватного права.

Імперативний (централізований) метод ґрунтується на відносинах субординації учасників суспільних відносин і використовується у публічно-правових галузях.

Слід зазначити, що для трудового права характерним є поєднання обох названих методів правового регулювання. Оскільки трудове право розглядають „як симбіоз, амальгаму приватного і публічного права”, то відповідно, регулюючи трудові та тісно пов'язані з ними відносини, треба застосовувати обидва названі методи. До речі, на Заході, як зазначає І.Я. Кисельов, саме ці два методи виражають специфіку методу трудового права [6, с. 11-12].

Поєднання у трудовому праві диспозитивного та імперативного методів здійснюється з деякою перевагою на користь децентралізованого правового регулювання. Це пояснюється

насамперед тим, що основу трудових відносин складають відносини, які регулюються на договірному рівні [7, с.23]. Навіть відносини трудової дисципліни, внутрішнього трудового розпорядку, а отже, субординація при цьому є результатом добровільно взятих на себе працівником зобов'язань щодо дотримання встановлених роботодавцем правил.

Доцільно зауважити, що особливості методу правового регулювання трудових правовідносин виявляються у регламентації специфічних ознак цієї галузі права, а саме: 1) порядку виникнення зміни і припинення трудових правовідносин; 2) правового статусу учасників трудових правовідносин; 3) характеру встановлення прав і обов'язків; 4) засобів забезпечення виконання обов'язків (санкцій) [8, с.60]. Зазначені елементи становлять зміст методу правового регулювання трудових правовідносин.

Прокопенко В.І. залежно від способу впливу на поведінку людей визначає два методи правового регулювання: державно-нормативний і колективно-договірний (локальний) [9, с.26]. Проте, на нашу думку, це не методи правового регулювання, а скоріше способи встановлення прав та обов'язків учасників трудових правовідносин, що є складовою частиною методу трудового права.

Як правильно зазначає В.М. Горшенев, функції права тісно пов'язані з методами правового регулювання [10, с. 42]. Необхідно звернути увагу на те, що своєрідність методу правового регулювання багато в чому зумовлюється функціями права.

Відзначаючи органічний зв'язок між функціями права та методом правового регулювання, необхідно підкреслити, що метод правового регулювання не поглинається категорією функції права і не збігається з нею. Відмінність між ними така: якщо метод – це своєрідний спосіб правового впливу на суспільні відносини, то функції є основними напрямками цього впливу, що відображають його службове призначення. Спільне в обох категоріях те, що вони характеризують право з точки зору його впливу на суспільні відносини [11, с. 29]. При цьому функція права більш багата, широка категорія, ніж метод правового регулювання, і у функціях знаходять відображення певні аспекти методу.

Таким чином, природа відносин, що входять до предмета трудового права, обумовлює й обрання того методу впливу, за допомогою якого здійснюється найефективніший процес правового регулювання. Для трудового права України характерним є поєднання централізованого регулювання на рівні закону і локального

регулювання, ш
регулювання пр
перевіреним пр
Перспективним
особливого хар
змішані елемент

1. Керимов
1972.
2. Алексеев
лекцій)
3. Процев
отноше
4. Рабін
Навчал
2001.
5. Теорія
В.М. К
6. Киселе
7. Пилип
посібни
8. Явич
регулі
М.: Гос
9. Прокоп
третє, п
10. Новік
правов
11. Хенур
(Теоре
1990.
12. Горше
регулі
лит., 1

регулювання, що дозволяє реалізовувати можливості договірного регулювання праці. Вважаємо, що такий підхід є виправданим і перевіреним практикою застосування трудового законодавства. Перспективним також видається формування самостійного методу особливого характеру – правокомпромісного [12, с.34-38], в якому змішані елементи як імперативного, так і диспозитивного методу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Керимов Д.А. Философские проблемы права. – М.: Мысль, 1972.
2. Алексеев С.С. Общая теория социалистического права (курс лекций). – Свердловск, 1964.
3. Процевский А.И. Метод правового регулирования трудовых отношений. – М.: Юрид. лит., 1972.
4. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: Навчальний посібник. Видання п'яте, зі змінами – К.: Атіка, 2001.
5. Теория государства и права: Учебник / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. – М., 1998.
6. Киселев И.Я. Зарубежное трудовое право. – М., 1998.
7. Пилипенко П.Д. Трудове право України: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім „Ін Юре”, 2003.
8. Явич Л.С. К вопросу о предмете и методе правового регулирования. – Вопросы общей теории советского права. – М.: Госюриздат, 1960.
9. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Видання третє, перероб. та доповн. – Х.: Консум, 2002.
10. Новікова М. Юридичний компроміс як додатковий метод правового регулювання // Право України. – 2006. – № 9.
11. Хецуриани Д.Г. Функции советского гражданского права (Теоретические проблемы понятия и системы). – Тбилиси, 1990.
12. Горшенев В.М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе. – М.: Юрид. лит., 1972.